

10.059.

KIR.

OPERAHÁZ

PROMETHEUS

MITHOLOGIAI BALLET HÁROM KÉPBN

ZENÉJÉT SZERZETTE

BEETHOVEN

A PROLOGUST ÉS AZ ÚJ SZÖVEGÉT IRTA

BRÓDY SÁNDOR

Ára 30 fillér

„GLOBUS“ PÉNZINTÉZETEK MŰINTÉZETE R.-T. BUDAPEST.

10.059.

MAGY. KIR.

OPERAHÁZ

PROMETHEUS

MITHOLOGIAI BALLET HÁROM KÉPBN

ZENÉJÉT SZERZETTE

BEETHOVEN

A PROLOGUST ÉS AZ UJ SZÖVEGÉT IRTA

BRÓDY SÁNDOR

~~20 227/955~~

„GLOBUS“ PÉNZINTÉZETEK MŰINTÉZETE R.-T. BUDAPEST.

Jh
832
12

SZEMÉLYEK:

Prometheus
Psyche
Pandora
Egy bacchansnő
A hős
Egy faun
Egy öreg faun
Négy katona

A fák lelkei. Korsós leányok. Az éjszaka órái.
Az álmok. Pandora kísérőnői.

Színháztudományi Intézet
könyvtára 1961. sz. 10059.

PROLOG.

—♦—

Játékunk hőse — Prometheus.

Az egyik genius a másikról álmodik.

Fázott a szegény föld és didergett rajta a még szegényebb ember. Mint iromba árnyak, megrezzennek, bújnak, elülnek, alszanak álmatlanul.

Mert így akarják ezt az istenek, a fenséges istenek!

De ime, jön az Eljövendő, maga is istenek fia és ostromlója: titánnak mondják! — világnak lázadó királya: Genius, kinek neve Prometheus. És lát a sötétben és nagy szive megszánja a kicsiny sziveket, a földön csúszó, de az égnek törő, tüzre szomjas és fényre éhes s vágygyal vágyó embereket.

Erős lábán egyenest fölszáguld az égbe és megrabolja.

Prometheus tüzet lop, Prometheus hozza a tüzet és bemelegíti és fölvilágítja vele az egész didergő, vak világot!

Haragvó Zeus, hiába üldözöd, megtörtént és vége, vége —: boldogság árad szét a rideg köveken és az otromba röghalomból, a gonosz álmoból kikél a földnek és égnek legszebb növénye: egy leány: a lélek: a hittel, malaszttal és szerelemmel teljes, sugárújjú, halvány Psyche, piros életre kelti a szürke világot és fülükbe súgja, zenéli, zúgja:

Ébredjetek, kelljetek, szeresetek, lássatok, vágjatok, ölelkezzetek és csókoljátok a csókot, mert itt a tűz, mert itt a nap és itt a vágy, a végtelen sugarú vágy!

A halott törzsek im egyszerre kihajtanak, fölreped a rügy, kihajt a világ, minden csupa lomb és csupa virág és csupa nő, egyik a másiktól kikel. Szűk kéreg-palotájukból kiszállnak indakarú, nád-derekú hamadriádák, maguk sem tudják még: virágos ágak-e vagy földi lányok!

Oh haragvó istenek! Minden hiába, kigyuladt a Prometheus lopott és mégis szent tüze és a szikrázó napban végleg vonaglik a mámor! De jaj! Jaj a boldogoknak! Már jön Zeus küldöttje, Pandora. Nemre nézve asszony és maga is sötét tűzből, nyirkos fényből szöve. A másik asszony, és a másik asszony, kinek Psyche testvére sohasem lesz! Győz a némbér és győz a bosszu, vaskos talpkezü kronidák halálra keresik és meg is találják Prometheus. Véréből már véres a szikla, áldott

kezén a bosszuálló lánc és szárnya suhog a saskeselyűknek, a sötét saskeselyűknek, akik a szenvedésből élnek, az örömről sirnak és nevetnek a szenvedésen. Velük: kigyók királynője, szépséges Pandora. És hiába jön galambszívü Psyche, hiába vannak vele gyászoló, busuló, örömről megzavart föléledt emberi lények: Zeus küldötte, ur lesz fölöttük, erővel, csellel, éjszakai bájjal, édes álmokkal, hazug vágyakkal, színes játékkal. Kábulnak, bódulnak, felednek.

Az emberek mindjárt, mindent elfelednek!

Ezért csak emberek és nem istenek. De az istenek nem felednek.

Folyik a bosszu, a szépművü bosszu és a sziklához láncolt geniusnak a két szeme látja, hogy nincsen senkije, hogy egyedül van és egyedül való. Akikért a földre elhivaték, akikért felszáguldott a magas égbe: nem érte rohannak, tőle rohannak és nincs aki patakzó vérét részvétével szárazra mossa. Csak egy, aki jó ifju testvéreivel, halk szolgálóival, gyászoló, sirató Psyche.

Oh haragvó istenek, minden hiába: a sirató szüzek könnye éltető illat és büszke bátorságra feszíti mellét a hősi férfinak, hogy ha beszívja. Jönnek a hősök, hősök eleje, maga Herakles és látja, mi bős dolog az, ami történt és látja a sugár ujjú lányt harmatszívü Psychét, aki erős lába elé, hogy kérje, letérdel. A geniusért térdel,

a hős előtt térdel és kérleli szelid szere'emmel. De vad szerelemmel várja és üldi a másik, ki-nek nyakára arany kigyó haja gördül. Gyön ez az asszony és megállítja a férfit, keblének hüs almán őt és a többit mind elandalítja. Álmodván viszi magával, tündér palotája belső termeibe.

A teremnek oszlopa: gyönyör, a padmaja: mámor, mérges drágakő a teremnek földje, hivság az ablaka és fekete mákvirág a legszebb virága. Gyer hősöm, gyer szabadság ember orozslánja, légy a buja asszonynak önfeléd szolgája.

Győztetek mégis oh bosszus istenek.

A szabadító férfi arany pókhálóba fogva, acélkarja ernyed, beolvadt karcsu asszonyi derékba, lelke borba full, ajkát csókba fullasztják, elméjére ráborítják káprázatoknak százszinü vig szemfedelét.

Elernyed a hős! — ám a végtelen kéjek hosszu óráját egy pillanat szurja sziven; a férfi ébred, lát, megismeri magát és menekülni vágyik és újra erős, újra az, aki volt: el innen, el, munkára, a munkára föl! És forró sötét gőzét bornak és kéjnek, mint fehér szivárvány, ugy iveli át a részvétellel, hittel és szerelemmelteljes Psyche. Gyenge karu, sugár ujjú lányka győz, kigyóknak szépséges királynőjén, istenek küldöttén, pokolnak csillagján. Pandorán magán! És kéri a hőst, viszi, küldi diadalra. Oh haragvó istenek, minden hiába, Prometheus, a genius fölszabadult! Nem vérzik

immár, karja föloldva, pihen a szikla tetején büszkén, szabadon, — egyedül. Mindig csak egyedül, főséges magányban. Egyedül. Lábánál alatt a hü Psyche, neki hódol, de szerelemmel hőséhez huzódik, örvendvén örvend, — társnőjével együtt — diadalán az orozslánszivünek, az erősnek, a férfiunak. És jönnek testvérei, hü lelkü, az egykor búsak, siratók, most diadalmaskodók. És jönnek fölszabadított és eltántorodott teremtményei a Titánnak, mind-mind és elfogja őket a föld édes és többé nem tiltott öröme amely ajkukon, szemükön, mint tűznek a mása kicsap.

És ki mindennek örök kútfője: mindezek fölött mintha nem is élne, komor, magányos Promentheus.

Örök dicsőség neki!

Örök dicsőség a haragvó és legyőzött isteneknek.

Örök dicsőség a földről az égnek törő embereknek.

Örök dicsőség az egyik geniusnak, aki a másiktól álmodik.

Ime, a játék!

ELSŐ KÉP.

(*La tempesta.*)

Hegyes táj. Középuitt Prometheus hatalmas sziklája. A föld sötét, nincs rajta fény. Hirtelen villám hasítja át az eget, megremeg a föld és a sziklák között feltűnik egy vörös ruhás emberfölötti alak — Prometheus. Menekül az égből, ahonnan a tüzet leozta vala.

Az isteni tűz szikrái végigreszketnek a didergő földön, dereng, világosodik és szörnyű állatok, melyeknek a sötétség a világosság, az éltető elementumok, rémülten menekülnek.

Prometheus rohan tovább orzott tűzével, viszi más tájakra, hogy fölszabadítsa a fázó és vak világot. Viszi szent tűzét viharban, vészben, rejtve lopva, menekülve a haragvó, bosszuálló istenek előtt.

A vihar elül.

Fölmelegszik a föld. Mindjobban világosodik.

Am a láthatár peremére, a hegyekre lassan leereszkednek a rús felhők.

(*Adagio N. 1.*)

Szürke, élettelen kőhalmok a földön. A szikla tövében megmozdul az egyik, lassanként éled. És a rideg kőhalomból egyszerre kikél égnék és földnek leggyengédebb és legérzőbb teremtménye:

Psyche.

Nehéz álomból friss valóra ébred és elárasztja a létnek édes öröme. Körülötte alszanak szegény ember testvérei, ezeket költögeti, hívja, biztatja, nézzétek, lássátok, szeressétek egymást.

Ifju lények, férfiak, nők így is cselekesznek. Elárasztja őket is az életnek gyönyöre, egyszeriben megszokják a világosságot és ujjongva köszöntik a nekimelegedett földi tanyát.

(*Adagio és allegro combrio N. 2.*)

A rideg kősziklák tövén, a szikkadt földön egyszerre kihajt a virág. Egyszeriben megéri a mag és mindjárt eleven élő fa lesz belőle, lombostúl, virágostúl bujik ki a földből, amely egy pillantással előtt még pusztá volt.

A fatörzsekből hamarosan új élet szakad ki: megrezzenek, szétválnak és belőlük kikél a fa

leánya és lelke, lombhaju *Hamadriadák*. Oh, hogy örvendenek kiszabadulásuknak, a mozdulatlan létet hogy ott hagyhatták. De alig hogy szabadultak: fát és bokrot játszanak megint. És mint valami óriási embercombót himbálja őket a forró szél, a nekihevült vágy.

(Allegro con vivace.)

A világosság nőttön nő. Egy fény és egy öröm a föld.

(Andante N. 4.)

Szikrázó déli nap. Ám a sziklára lassan leszáll a sejtelmes köd, a szürke ború. Már jön a bosszú, már a haragvó istenek leküldték a földre a vad, a ravasz, a szépséges Pandorát. Jön a kigyószívű és kigyósfürtű néember, leselkedve, sunyin, elküldték, hogy az egymáshoz bujó embert, az ölelkező hivat, minden nemes élőnek szeretetteljes összetartozandóságát összezavarja. Lábujjhegyen maga a cifra Csel jó és megint megrebben, elijed a fény, újra sötét lesz.

(Adagio és andante quasi allegretto N. 5.)

Hideg homály. Acélsziklák között fölbukik az istenek két hóhérja, két bős Kronida és halálra hurcolja a titánt, akit elfogtak menekülés közben.

Úgyszólván csak sötét árnyékuk és a titán vergődő torzója látszik. A sziklára viszik, hogy leláncolják, azért viszik.

Psyche alakja reszket a szikla tövében és látja Prometheust, amint lenyügöztetik, megaláztatik és nemes törzse átadatik a végzetes, vészes, fekete saskeselyűeknek. A hittel és szeretettel teljes leány kéri, hívja, hozza társait, az embereket, hogy szabadítsák fel azt, aki őket fölszabadította és ezért most rabságra és kínos pusztulásra ítélték. Jönnék is az emberek igaz részvétellel, de lágy gyöngeséggel. Cselvető Pandora, egyetlen néember, bátor, útjukban megállítja őket.

Itten mindjárt elpártolnak Prometheustól. Egy kis hízélgés, egy kevés játék, egy asszonyi főnek játszi találékonyága és nyomban hűtlenek a hűhöz. Óh be szégyenli magát a természet, amely még hü és igaz! Nem virul többé, hüs lesz, cifra lesz és furcsa, összevissza. Pandora ime most a föld és a szive fölött és tobzódik örömeiben: világgá szórja el bódító és mindent felejtető játékait, fölkelti magát a mákonyos és lázas álmod, az északa bünös, vérivó óráit. (N. 6.) Embert állatot, kis szörnyeket, mindent összekever és végre maga áll a vadul lüktető bódulás élére és vele, utánna rohan a megtántorodott részeg világ!

(Grave N. 7.)

Az elhagyatott föld megint szegény lesz. Nehéz ködök ülnek le a hegyekre, újra leszáll a homály. Jön újra

Psyche nyolc társnőjével együtt. A gyászoló nők a szenvedés szent sziklája felé fordulnak és bus szeretettel hódolnak a megalázott titánnak. A saskeselyük szárnya lebben és elfödi a gyötrődést magát. A sirató nők fájdalma egyszerre megribben, jönnek a hősök. Jön

*(Marcia N. 8.)**A hős.*

Psyche meglátja, elébe szalad, lábához borul és könyörögve kéri, szabadítsa fel a geniust. A hős büszkén vállalja azt, ami elhivattatása és neki vág a hegynek, hogy összetörje a láncokat és felszabadítsa haragvó isteneknek foglyát, Prometheus.

Ám az utolsó pillanatban kacér szépsége teljében előtte terem

Pandora. Megállítja munkája kezdetében a hőst. Ott nyomban fölveszi a harcot Psychével, behálózza és elbódítja a hőst katonáival együtt. A gyengéd Psyche nem adja föl mindjárt a harcot, de szelid nézése, szomoru kérése, gyengéd lelke nem hat most a hősré. Látja ezt a Lány, a

Lélek és fáradtan, rémülten menekül, hová bujjon, kihez forduljon, maga se tudja.

Pandora marad felül és elől megint. A haragvó istenek földi küldöttük révén megint győztek. A kigyós néember mindent magával sodor, a népet, a férfiakat épen úgy, mint a nőket, magával sodorja és elviszi katonáival együtt — a hőst.

Közzene.

MÁSODIK KÉP.

(*Adagio és allegro molto 9.*)

Pandora palotája.

Pandora virágos palotájának bűvös termébe vitte a hőst.

A hős és vitézei, bacchansnők, öreg és apró faunok jókedvű kíséretével vonulnak be az öröm hajlékába. Mindenki hódol és hizeleg neki (No. 11. *Andante*) körülveszik, itallal és gyümölcsessel traktálják és tiszteletére ünnepi táncot lejtenek. (No. 12.) Fiatal bacchansnő elébe kiperdül, hogy elbódítsa, az érzéki szerelem mindennél veszesebb fogtagában. (No. 12. b.) Jönnek öreg és apró faunok, hogy szórakoztassák, feledtessék vele elhivattatását, Psychét, azt, amire tán még mindig visszagondol. Pandora szerelmesen simul hozzá, hol a bort, hol meg az ajkát kínálja neki. De hiába minden. A hős nem tud feledni. (No. 14.) Egyszerre eszébe jut Psyche és az égre törő titán. Fölkel a párnáról, az ital mellől, elhúzódik Pandorától, valami gyöttri, valami nyugton nem hagyja. Pandora csitítja, körülveszi, hozzásimul, de nem tudja elüzni a rossz gondolatait. Végre fölkap egy aranykelyhet,

megettölte maga, iszik belőle, aztán odanyújtja a hősnek, aki most már ellentállni nem tud. Fölhajtja a bort és újra megmámorosodik tőle. Pandora most csábító táncot jár előtte, boldogan és diadalmasan.

(*No. 14. b. Andante.*)

Pandora szerelmesen odaomlik a hős lábához, átöleli a térdeit. De ezenközben újra fölébred minden elszunnyadt érzése, megint birkózik, küzködik enmagával. Pandora el akarja kábitani és egy nagy kosárból virágokat szór fejére, de amint a sok virágot kiemeli a kosárból s megint újabb virág után nyul, egyszerre csak Psyche szomorú, de még mindig reménykedő arca bukkan föl. A hős egyszerre leszórja magáról a virágokat, ellöki Pandorát, Psychet keresi. látja, megtalálja. És Psyche jön feléje szelid, szomorúan.

A hős választott, most már vele van, egészen melléje pártolt. A sugáruju leányé a diadal, övé a hős. Pandora udvarával, a faunokkal, bacchansnőkkel együtt kétségbeesve nézi, mert látja, hogy az ő uralmának vége. Psyche kézen fogja a hőst, a katonák utánuk mennek, hátul szétnyilik a függöny, amely elzárta a szabad kilátást, látni a Prometheus közcikláját. A hős vad, erővel nekivág a feladatnak. Vitézeivel együtt kirohan a virágos palotából, amely összeomlik. Elborítja a sötétség.

R/2003

HARMADIK KÉP.

A fölszabadult Prometheus.

A „Corodi Vignano“ Andanteja után Psyche társnőivel együtt hódol a hősnek, aki fölszabadította Prometheuszt. Övé a szerelem, a dicsőség, minden diadal. Vigasság az egész földön, minden világban. Győzött az égre törő ember. Nagy balabile mámoros örömmel ünnepli a fölszabadult titánt és a tüzes életet.

Prometheusz ül a sziklán magasan az emberek fölött, némán, komoran, egyedül. A hős, avagy rajongó hódolat az övé, de még Psyché is a másé, a hősé.

